

КОЛЕКЦІЯ КАМЕЛІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М. М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

І. І. ХАРЧЕНКО

Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

Представлено характеристику роду Camellia L. Викладено історію створення та розглянуто сучасний стан колекції камелій Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України. Описано деякі види і сорти.

Серед великої кількості декоративних, красивоквітучих рослин особливе місце займає рід *Camellia*, що належить до родини *Theaceae* D. Don. Крім нього до цієї родини належить ще 15–34 родів і 500–600 видів [2].

Рід *Camellia* налічує 80–90 видів, що поширені у субтропіках і тропіках Східної і Південно-Східної Азії: в Китаї, Японії, на півостровах Індокитай і Корея, Філіппінських островах, а також на островах Ява і Сулавесі [1, 2].

Камелії – вічнозелені кущі або невеликі дерева заввишки від 1–2 до 18 м, з сірою чи бурою корою, компактною, дуже розгалуженою густою кроною. Листки прості, еліптичні або яйцеподібні, глянцеві, шкірясті. Квітки двостатеві, на квітконіжках або сидячі, діаметром від 1 до 12–14 см, білі, рожеві, червоні, зрідка жовтуваті чи строкаті [1, 2].

Існує багато сортів камелій, особливо камелії японської (*Camellia japonica* L.). Згідно з класифікацією Міжнародного товариства по камеліях сорти камелій за формою квітки поділяють на шість груп.

1. Прості – оцвітина з 5–6, іноді 9 пелюсток; у центрі квітки тичинкові нитки, що зрослися між собою або вільні.

2. Напівмахрові – оцвітина складається з 2–3 кіл пелюсток, у центрі тичинкові нитки

зростаються між собою або вільні, інколи між тичинками знаходяться петалоїди.

3. Анемоноподібні – оцвітина з одного чи більше кіл пелюсток, які лежать плоско або хвилясто, у центрі квітки розташовані тичинки разом з петалоїдами.

4. Півонієподібні – квітка глибока, відкрита, оцвітина складається з пелюсток різної довжини, між якими розташовані тичинки з петалоїдами, або тичинки відсутні.

5. Розоподібні – оцвітина з великої кількості пелюсток, які розташовані черепитчасто; при повному розкриванні квітки у центрі помітні тичинки.

6. Махрові – оцвітина складається з великої кількості пелюсток, тичинки відсутні [1].

Колекцію камелій у Центральному республіканському ботанічному саду ім. М.М.Гришка АН УРСР було започатковано у 1972–1973 рр., коли рослини у 3–4-річному віці завезли з Батумського ботанічного саду (Грузія). У 1986 р. колекція поповнилась екземплярами з Сухумського дендропарку (Грузія) і радгоспу “Южные культуры” (Адлер, Росія).

На даний час колекція камелій складається з двох видів (*Camellia oleifera* Abel і *Camellia japonica* L.) і 14 сортів і гібридів *C. japonica*.

Камелія масляниста (*C. oleifera*) – вічнозелений кущ або невелике дерево заввишки

до 7 м, з кроною неправильної форми. Листки чергові, еліптичні або яйцеподібні, жорсткі, шкірясті, по краях пилчасті, завдовжки 3,5–8 і завширшки 2–3 см; на верхньому боці добре помітне жилкування, знизу виражене слабо. Квітки пазушні або верхівкові, сидячі, діаметром 3,6–6 см. Чашечка складається з дрібних заокруглених опадаючих чашолистків. Оцвітину з 5–7 видовжених або яйцеподібних пелюсток білого або рожевого кольору [1]. У колекції НБС ім. М.М.Гришка *C. oleifera* представлена 1 формою.

Камелія японська (*C. japonica*) – вічнозелений кущ або невелике дерево заввишки 7–9 м, з густою кроною. Листки чергові, еліптичні або яйцеподібні, шкірясті, блискучі, по краях городчасто-пилчасті, завдовжки 5–12 і завширшки 2,5–6 см; добре виражене жилкування з обох боків листка. Квітки майже сидячі або на коротких квітконіжках, верхівкові або пазушні, діаметром 3–7 см (у культурних форм 7–15 см). Чашечка з опадаючих чашолистків. Оцвітину з 5–7 пелюсток білого, рожевого або червоного кольору, які можуть зростатися на половину довжини (у культурних форм може бути велика кількість пелюсток) [1, 3].

C. japonica у колекції представлена 14 сортами; характеристику деяких подаємо нижче.

Деліката естріата (*Delicata striata*). Квітки махрові діаметром 6–7,5 см. Оцвітину складається з великої кількості пелюсток ніжно-рожевого кольору, зі світлою чи білою смугою у центрі пелюстки. Маточка і тичинки редуковані. Листки темно-зелені, еліптичної форми, завдовжки 9–10 і завширшки 4–5 см. Цвіте з другої половини грудня до першої половини березня.

Компакта альба (*Compacta alba*). Квітки махрові діаметром 7–9 см. Оцвітину з великої кількості пелюсток сніжно-білого кольору. Маточка і тичинки редуковані. Листки темно-зелені, еліптичні, завдовжки 9–10 і завширшки 4,5–5 см. Цвіте з грудня до лютого.

Грандифлора розеа (*Grandiflora rosea*). Квітки напівмахрові діаметром 10–14 см. Оцвітину з пелюсток темно-рожевого кольору. Маточка з трьома стовпчиками, тичинки

утворюють пучок, у якому вони перемішані з петалоїдами. Листки еліптичні до широко-еліптичних, темно-зелені, завдовжки до 9 і завширшки 4–5 см. Цвіте з кінця листопада до початку лютого.

Дарсії (*Darsii*). Квітки розоподібні діаметром 7–8 см. Оцвітину з червоних або рожево-червоних пелюсток з білими плямами. Маточка і тичинки недорозвинені. Листки еліптичні, темно-зелені, завдовжки 8,5–10 і завширшки 4,2–5 см. Цвіте з кінця грудня до початку березня.

Елеанор Франчетті (*Eleanor Franchetti*). Квітки півонієподібні, діаметром до 10 см. Оцвітину з пелюсток білого кольору з рожевими смужками. Маточка з трьома стовпчиками. Тичинки розташовані між пелюстками, впереміжку з петалоїдами. Листки еліптичні або оберненояйцеподібні, завдовжки 9,5–10 і завширшки 5,8–6,5 см. Цвіте з грудня по кінець січня.

Інші сорти *C. japonica*, що є у колекції, потребують визначення.

Камелії культивують в оранжереях при денному освітленні і 60–80%-й відносній вологості повітря. Рослини утримують у керамічних і пластмасових емностях у ґрунтосумішах, що складаються з 60 % торфу і 40 % хвойної землі.

Попередні фенологічні дослідження камелій показали, що їхнє масове цвітіння припадає на зимовий період, коли більшість красивоквітучих культур знаходиться у стані спокою. Завдяки цьому камелія є перспективна культура для озеленення інтер'єрів різного типу і як зрізна культура.

Переважаюча частина сортів колекції та її кількісний склад – основа для вивчення біології камелії й детальної розробки технології її культивування у закритому ґрунті помірної зони.

1. Джинчарадзе Н. Камелія на черноморском побережье Аджарии. – Кутаиси: Сабчота Аджара, 1974. – 99 с.
2. Сааков С. Г. Оранжерейные и комнатные растения и уход за ними. – Л.: Наука, 1983. – 620 с.
3. Нуте Н. Н. Camellias in America. – Harrisburg, Pennsylvania, 1946. – 350 p.

Надійшла 27.07.99

**КОЛЛЕКЦІЯ КАМЕЛІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО
БОТАНИЧЕСКОГО САДА ім. Н. Н. ГРИШКО
НАН УКРАЇНИ**

И. И. Харченко

Национальный ботанический сад
им. Н. Н. Гришко НАН Украины, Киев

Дана характеристика рода *Camellia* L. Изложена история образования и рассмотрено современное состояние коллекции камелий Национального ботанического сада им. Н.Н. Гришко НАН Украины. Описаны некоторые виды и сорта.

**CAMELLIAS COLLECTION IN M. M. GRISHKO
NATIONAL BOTANICAL GARDENS OF THE NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE**

I. I. Kharchenko

M. M. Grishko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

The description of *Camellia* L. genus is presented. The history of M. M. Grishko Botanical Gardens collection formation and its modern condition are stated. Some species and sorts are have been described.

**Національний
ботанічний сад
ім. М. М. Гришка
НАН України**

п р о п о н у є

Тел. для довідок
294-95-14

**◆ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРІЙ
територій, котеджів, офісів**

- ◆ проектування та ландшафтний дизайн
- ◆ комп'ютерне моделювання
- ◆ створення газонів, кам'янистих гірок, живоплотів, квітників
- ◆ посадку дерев, кущів і догляд за ними
- ◆ реалізацію посадкового матеріалу